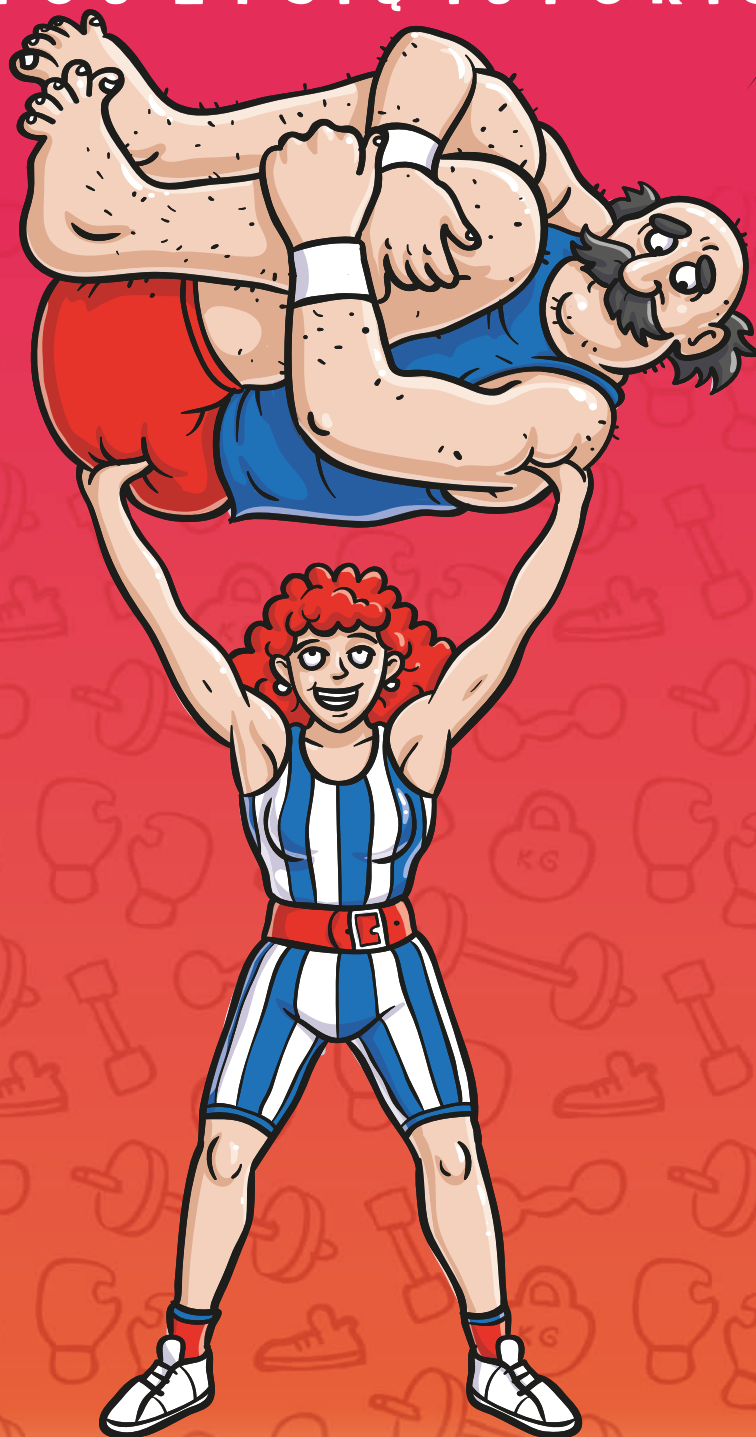

KIEK KILOGRAMŲ GALI PAKELTI

MOMENTIS

IR KITOS LYČIŲ ISTORIJS

Kampanija iš dalies finansuojama Europos Sąjungos Teisiu, lygybės ir pilietiškumo (2014-2020) lėšomis.

LYGIŲ GALIMYBIŲ
KONTROLIERIAUS
TARNYBA

LIETUVOS ŽMOGAUS
TEISIŲ CENTRAS

LYGIŲ
GALIMYBIŲ
PLETROS
CENTRAS

VISU
REIKALAS

NOMOSHI

MOKOMOJI IR INFORMACINĖ MEDŽIAGA APIE LYČIŲ STEREOTIPUS

IDĖJŲ IR TEKSTŲ AUTORIUŠ:

Paulius Rymeikis (socialinės reklamos agentūra „Nomoshiti“)
su Alytaus Putinų bei Ukmergės Antano Smetonos gimnazijų moksleivių pagalba.

INFORMACIJĄ PARENGĖ:

Mintautė Jurkutė, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba.

REDAKcinė KOLEGIJA:

Donatas Paulauskas, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba,
Vilma Gabrieliūtė, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba.

ILIUSTRATORIUS:

Žilvinas Jagėla.

DIZAINERIS:

Igor Sigal.

KALBOS TVARKYTOJA:

Ona Mickevičiūtė.

Leidinytas parengtas igyvendinant projektą „BRIDGE: vietos bendruomenių stiprinimas efektyviai kovai su smurtu lyties pagrindu artimoje aplinkoje“. Projektas iš dalies finansuojamas Europos Sąjungos Teisių, lygybės ir pilietiškumo programos lėšomis (2014-2020). Europos Komisija neprisiima atsakomybės už galimą pateiktos informacijos panaudojimą.

PROJEKTO PARTNERIAI:

LIETUVOS ŽMOGAUS
TEISIŲ CENTRAS

2021, Vilnius.

- Nori dirbti vaikų darželyje, bet visi sako, kad tai nevyriškas darbas?
- Kažko neturėtum daryti, kadangi esi mergina? Gal – žaisti futbolo, nešti sunkaus lagamino, atlikti remonto darbų?
- Vaikystėje turėjai mėgstamą lėlę, bet niekam apie tai nepasakoji, nes berniukai neturėtų žaisti su lėlėmis?
- Tau sako, kad tavo apranga provokuoja, bet tau patinka šie drabužiai ir nori jais rengtis?
- Jaudiniesi dėl savo kūno, nes vyrai turėtų būti raumeningi?
- Tave tildo, nes merginos turi būti mandagios?

Tai tik keletas lyčių stereotipų, kuriuos matome ir apie kuriuos girdime savo aplinkoje. Ar tau pačiai (-iam) teko susidurti su panašiomis situacijomis?

Tavo rankose – leidinys apie lyčių stereotipus. Kviečiame kartu juos apmąstyti ir sužinoti daugiau apie pasaulyje tebeegzistuojančią moterų ir vyrų nelygybę.

Leidinyje skirtas visiems, kurie yra smalsūs ir užsiima saviugda. Lyčių stereotipai ir skirtingos kultūrinės arba socialinės normos moterims ir vyrams ne tik riboja abiejų lyčių asmenų elgesį visuomenėje, bet ir gali užkirsti kelią įgyvendinti svajones ir siekius, daryti įtaką asmeniniams bei profesiniams pasirinkimams. Dėl šios priežasties visi ir kiekviena (-as) iš mūsų esame atsakinga (-as) už tokios visuomenės kūrimą, kurioje moterys ir vyrai gerai jaustųsi visose srityse.

Leidinyje mokytojai ras rekomendacijas, kaip su moksleiviais lyčių klausimais kalbėtis patrauklia forma.

Pabaigoje pateikti kontaktai, į ką kreiptis, jei susiduri su emociniais sunkumais, diskriminacija arba smurtu dėl savo lyties.

The background is a vibrant yellow, filled with a dynamic pattern of radiating lines. These lines, in black and pink, emanate from the center and spread outwards, creating a sense of energy and movement. The lines vary in thickness and length, some being thin and sharp, others thicker and more prominent.

**KOMIKSAI
APIE LYČIŲ
STEREOTIPŲ**

RESTORANE

Moksleivių ir mokytojų apklausa parodė¹, kad 32 proc. moksleivių mano, jog pasimatymo metu už viską turi mokėti vaikinai. Tam pritarė 50 proc. vaikinių ir 17 proc. merginių. Šį stereotipą palaikė tik 17 proc. mokytojų.

O ką manai tu?

KLAUSIMAI PAMAŠTYMUI IR DISKUSIJOMS

Kaip manai, kas turėtų mokėti už vakarienę? Vaikinas? Mergina? Po lygiai? Kiekvienas už savo dalį?
Pagrįsk savo nuomonę.

73 proc. moksleivių sutinka, kad normalu, kai mergina pakviečia vaikiną į pasimatymą. Ar tai reiškia, kad ji ir turėtų mokėti už vakarienę?

Kas moka už vakarienę tavo šeimoje? Ar šeimoje už vakarienę turėtų mokėti uždirbantis daugiau ar kiekvienas po lygiai? Kodėl?

Ar tavo draugai vaikinai sumoka už savo merginių maistą kavinėse / restoranuose?

Ar manai, kad sumokėti už vakarienę yra džentelmeno bruožas?

Klausimas vaikinams: ar manai, kad, jei nepasisiūlysi sumokėti, merginos į tave žiūrės nerimtai?

Klausimas merginoms: ar tikiesi, kad vaikinai pasisiūlys sumokėti už maistą pasimatymo metu? Kaip jautiesi, jeigu jis to nedaro?

Kaip manai, ar mokėti turi tas (-a), kuris (-i) uždirba daugiau?

Ar yra tokių dalykų, už kuriuos turėtų mokėti išimtinai tik vyrai arba tik moterys? Pagrįsk savo nuomonę.

UŽDUOTIS

O kaip užbaigtum šią situaciją tu?

Komikso užduoties ieškok kitoje pusėje ►►►►

¹ Čia ir toliau analizuojami rezultatai po 2020 m. Alytaus miesto, Jonavos rajono ir Ukmergės rajono savivaldybėse atliktos apklausos. Iš viso buvo apklausti 457 moksleiviai (245 merginos ir 206 vaikinai) ir 177 mokytojai 9 mokyklose (po 3 mokyklas kiekvienoje savivaldybėje).

The background features a vertical color gradient from bright pink at the top to a vibrant orange at the bottom. Overlaid on this gradient are numerous sharp, black and pink lines that radiate outwards from the center, creating a dynamic, starburst-like effect.

PAVYDAS

...IŠSITEMPĖ LUKAS IŠ GIMTADIENIO, NEPATIKO, KAD SU KITAIS BERNAIS KALBĖJAUŠ...

VA! VĒL SKAMBĪNA, AŠ JAM GĪ SAKĪAU, KAD...

O, KAIP MĪELA...

KAD AŠ SAVO BIČUI TAIP RŪPĒČĪAU...

...AŠ GĪ SAKĪAU, KAD SU DOVĪLE IR GĪEDRE BŪSIU...

„NĪEKUR NEĪK!“, „BŪK ČĪA“, „NELĪSK!“, „EĪNAM IŠ ČĪA!“. ŽĪNAĪ, MAN ATRODO, KAD TAU ŠUNS, O NE MERGĪNOS REĪKĪA!

MERGĪNOS, EĪNAM VAŽĪNĒT ROLĪKAĪS! TURĪU VĪŠĀ DĪENĀ.

Pusė moksleivių mano, kad pavydas yra rūpesčio savo mergina arba vaikinų ženklas. Su teiginiu „jei pavydžiu savo merginos / vaikiną, reiškia ji / jis man labai rūpi“ sutiko 47 proc. merginų ir 51 proc. vaikinų. 31 proc. moksleivių nežinojo, ką atsakyti.

Šiam teiginiui pritarė tik penktadalis mokytojų.

Dauguma moksleivių kontroliuojantį savo merginos / vaikiną elgesį laiko netinkamu. Pavyzdžiui, 73 proc. moksleivių mano, kad nenormalu tikrinti savo merginos telefoną neatsiklausus.

Taip mano daugiau merginų (82 proc.) nei vaikinų (61 proc.). Beveik tiek pat moksleivių (74 proc.) panašiai mano ir apie atvirkštinę situaciją – savo vaikiną telefono tikrinimą neatsiklausus. Tokį elgesį nenormaliu laiko 79 proc. merginų ir 66 proc. vaikinų. 8 iš 10 moksleivių mano, kad nenormalu savo merginai arba vaikinui nurodinėti, ką ji / jis turi veikti laisvalaikį (šią nuomonę dažniau palaiko merginos (92 proc.) nei vaikinai (69 proc.)).

O ką manai tu?

KLAUSIMAI PAMAŠTYMUI IR DISKUSIJOMS

Kaip manai, ar pavydėti savo merginos / vaikiną yra normalu?

Ar pavydas yra rūpesčio ir meilės išraiška?

Kokios dar galėtų būti pavydo priežastys?

Ar jauti pavydą dėl savo merginos / vaikiną? Kokios situacijos išprovokuoja pavydą?

Kaip jautiesi, kai tavo mergina / vaikinai demonstruoja savo pavydą viešai?

Ar esi nuslėpusi (-ęs) tiesą, pamelavusi (-ęs) savo vaikinui / merginai, nes žinotai, kad kitu atveju teks susidurti su jo / jos pavydu? Ar manai, kad toks elgesys yra normalus?

Kaip manai, ar normalu tikrinti savo merginos / vaikiną telefoną, skaityti asmenines žinutes socialiniuose tinkluose? Kodėl? Kaip manai, ar tavo mergina / vaikinai turi teisę tokiu elgesiu kontroliuoti tave?

Kaip reaguoji, kai tavo mergina / vaikinai nurodinėja tau, ką daryti?

UŽDUOTIS

O kaip užbaigtum šią situaciją tu?

Komikso užduoties ieškok kitoje pusėje ►►►

...IŠSITEMPĖ LUKAS IŠ GIMTADIENIO, NEPATIKO, KAD SU KITAIS BERNAIS KALBĖJAUS...

VA! VĒL SKAMBĪNA, AŠ JAM GI SAKĪAU, KAD...

O, KAIP MĪELA...

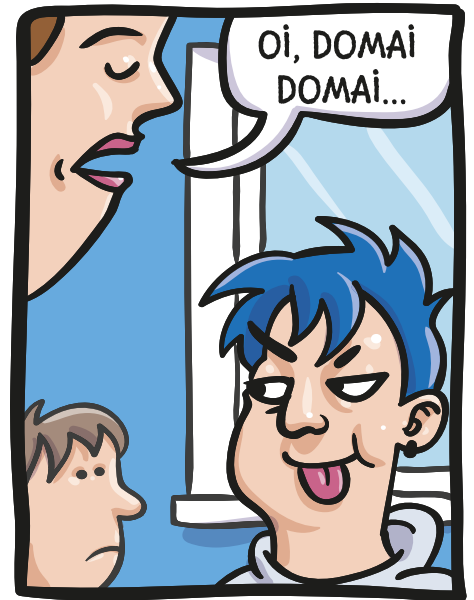
KAD AŠ SAVO BIČUI TAIP RŪPĒČĪAU...

...AŠ GI SAKĪAU, KAD SU DOVĪLE IR GĪEDRE BŪSIU...

KEIKSMAŽODŽIAI

46 proc. moksleivių mano, kad blogiau, kai keikiasi merginos nei kai vaikinai. Su tuo sutiko šiek tiek daugiau vaikinių (53 proc.) nei merginų (39 proc.). Beveik kas ketvirtas moksleivis (23 proc.) nežinojo, kaip į šį klausimą atsakyti. Šį stereotipą palaikė tik 18 proc. mokytojų.

O ką manai tu?

KLAUSIMAI PAMAŠTYMUI IR DISKUSIJOMS

Ar yra skirtumas, kas keikiasi – mergina ar vaikinai? Pagrįsk savo nuomonę.

Kaip reaguoji, kai savo kalboje daug keiksmažodžių vartoja mergina?

Kaip reaguoji, kai savo kalboje daug keiksmažodžių vartoja vaikinai?

Koks dar elgesys būtų laikomas netinkamu merginai?

Koks elgesys būtų laikomas netinkamu vaikinui?

UŽDUOTIS

O kaip užbaigtum šią šią situaciją tu?

Komikso užduoties ieškok kitoje pusėje ►►►

BENDRAVIMAS

1 iš 4 moksleivių (27 proc.) mano, kad normalu garsiai apšaukti savo vaikiną, jei supykai, jauti pavydą arba jis elgiasi ne taip, kaip norėtum. Taip manė 21 proc. merginų ir 35 proc. vaikinių. 1 iš 4 apklaustų moksleivių nežinojo, kaip į šį klausimą atsakyti, pusė teiginiui nepritarė.

Šiek tiek mažiau – 1 iš 5 – moksleivių (22 proc.) sutiko su atvirkštine situacija – kad normalu apšaukti savo merginą, jei supykai, jauti pavydą arba ji elgiasi ne taip, kaip norėtum. Su šiuo teiginiu sutiko 15 proc. merginų ir 29 proc. vaikinių. Kaip ir ankstesniu klausimu, 1 iš 4 apklaustų moksleivių nežinojo, ką atsakyti, o pusė teiginiui nepritarė.

Didžioji dauguma mokytojų (87 proc.) manė, kad toks elgesys yra netinkamas nei merginoms, nei vaikinams.

1–2 iš 10 moksleivių (16 proc.) mano, kad normalu trenkti savo vaikinui, jei supykai, jauti pavydą arba jis elgiasi ne taip, kaip norėtum. Su šiuo teiginiu dažniau sutikdavo vaikinai (29 proc.) nei merginos (15 proc.).

86 proc. moksleivių ir 93 proc. mokytojų pritarė teiginiui, kad kuriant tarpusavio santykius svarbu vienas kitą išklausti ir palaikyti.

O ką manai tu?

KLAUSIMAI PAMAŠTYMUI IR DISKUSIJOMS

Ar yra buvę situacijų, kuriose apšaukei savo vaikiną / merginą? Kokios situacijos tai buvo?

Ar manai, kad toks bendravimas yra normalus? Pagrįsk savo nuomonę.

Ar yra skirtumas, kas ką apšaukia – mergina vaikiną ar vaikinai merginą? Kodėl?

Ar yra priežasčių, kurios pateisintų šaukimą ant savo vaikiną arba merginos? Kokios tai situacijos?

Paaiškink, kaip su tavimi turėtų bendrauti tavo mergina / vaikinai?

Kaip jautiesi, kai esi apšaukiama / apšaukiamas?

Ar galima trenkti savo vaikinui / merginai, jeigu jis /ji ant tavęs šaukia?

Kaip reaguoji matydama (-as), kad porose žmonės vieni ant kitų šaukia?

Kaip manai: ar merginos pačios kaltos, jei prieš jas smurtauja vaikinai?

Ar dažnai susiduri su tokiu elgesiu savo aplinkoje? Kaip tokiais atvejais elgiesi?

Ką patartum žmogui, kuris savo santykių metu susiduria su smurtu?

Kokie yra pagrindiniai sveikų santykių elementai?

UŽDUOTIS

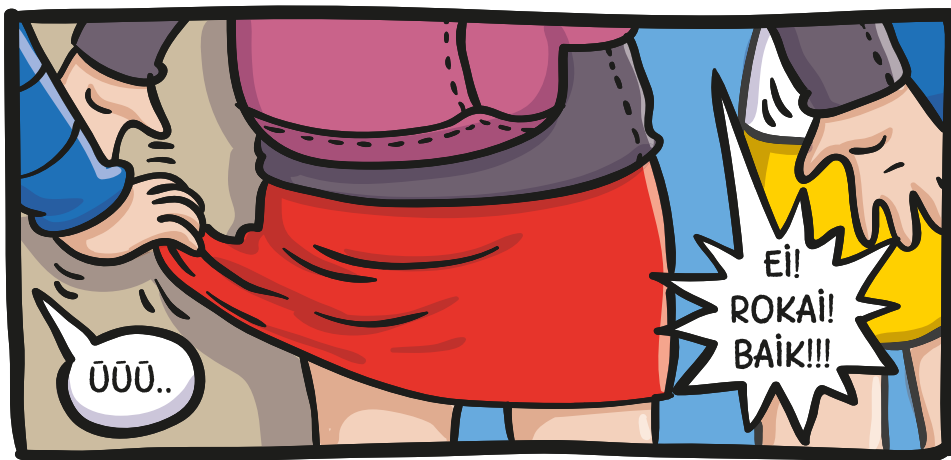
O kaip užbaigtum šią situaciją tu?

Komikso užduoties ieškok kitoje pusėje ►►►

DÈMESYS

43 proc. moksleivių mano, kad berniuko elgesys, kai jis tampo mergaitei už kasų, kelia sijeną ir pan.,– yra tiesiog dėmesio rodymas. Tokia nuomonė buvo pusės apklaustų vaikinių (52 proc.) ir trečdaliao merginų (35 proc.).

Su šiuo teiginiu sutinka tik kas ketvirtas mokytojas (25 proc.).

O ką manai tu?

KLAUSIMAI PAMAŠTYMUI IR DISKUSIJOMS

Kaip manai, ar aprašytas elgesys gali būti pateisinamas dėmesio rodymu?

Ar savo aplinkoje esi susidūrusi (-ęs) asmeniškai su panašiu bendraamžių elgesiu? Kaip jauteisi tokioje situacijoje?

Ar manai, kad susidūrus su tokiu elgesiu reikia apie tai papasakoti suaugusiam asmeniui, kuriuo pasitiki? Kaip manai, kodėl?

Ar tokioje situacijoje turėtum kam apie tai papasakoti?

Ar yra skirtumas, kas prie ko priekabiauja – mergina prie vaikinio ar atvirkščiai? Kodėl?

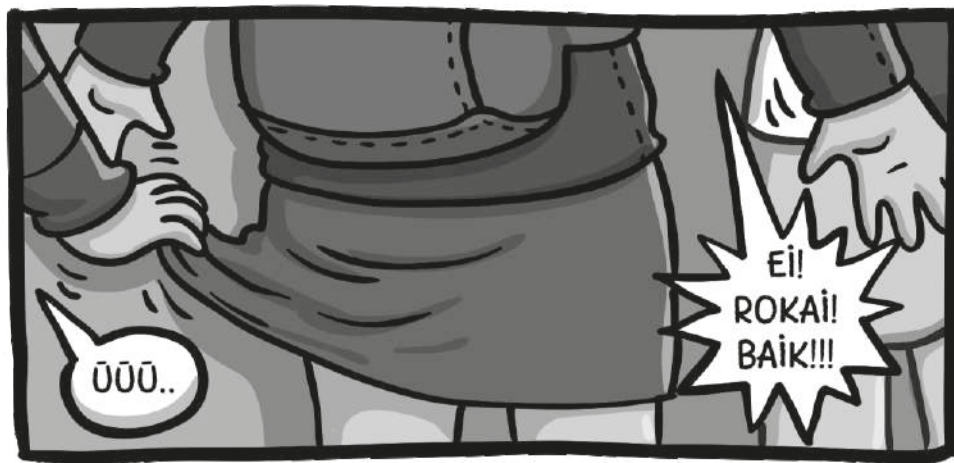
Kaip elgiesi, kai matai, kad prie kitos merginos priekabiauja vaikinai (-ai)? Ar manai, kad reikėtų įsikišti, jei tai būtų tau pažįstamas žmogus? O jeigu nepažįstamas?

Kaip elgiesi, jei matai, kad prie kito vaikinio priekabiauja mergina (-os)? Ar manai, kad reikėtų įsikišti, jei tai būtų tau pažįstamas žmogus? O jeigu nepažįstamas?

UŽDUOTIS

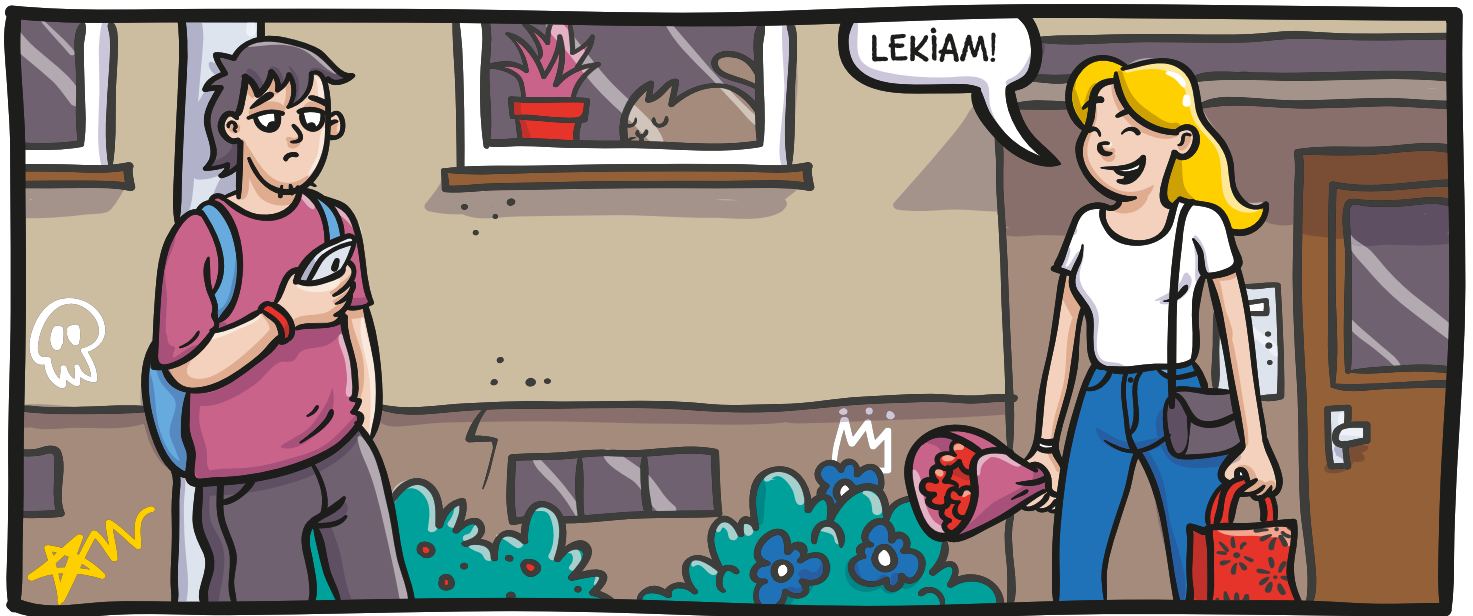
O kaip užbaigtum šią situaciją tu?

Komikso užduoties ieškok kitoje pusėje ►►►

ISVAIZDA

1 iš 2 moksleivių (51 proc.) mano, kad merginoms yra svarbiau pasirūpinti savo išvaizda nei vaikinams. Su šiuo teiginiu sutiko 42 proc. merginų ir 61 proc. vaikinių.

1 iš 4 moksleivių (27 proc.) galvoja, kad merginos turi atrodyti seksualiai. Kur kas dažniau taip galvoja vaikinai (44 proc.) nei merginos (13 proc.). Kas penktas apklausoje dalyvavęs moksleivis jaučia, kad iš jo / jos tikimasi, kad atrodys ir elgsis seksualiai.

Beveik ketvirtadalis moksleivių (23 proc.) sutinka su teiginiu „svarbu, kad vaikinai būtų raumeningas“. Taip dažniau galvoja vaikinai (32 proc.) nei merginos (16 proc.).

O ką manai tu?

KLAUSIMAI PAMAŠTYMUI IR DISKUSIJOMS

Ar merginoms turi būti taikomi kiti išvaizdos standartai nei vaikinams? Kodėl?

Klausimas merginoms: ar pastebi, kad savo išvaizdai skiri daugiau laiko, nes esi mergina? Ar jauti aplinkos lūkestį, kad tam skirtum daugiau laiko, nei pati norėtum?

Ką manai apie merginas, kurios nenaudoja makiažo? Ar merginos turėtų būti pasidažiusios kasdien?

Ar vaikinai turėtų skirti daugiau laiko savo išvaizdai?

Ką manai apie merginas, kurios nesiskuta kojų? Ar jos turėtų tai daryti? Ar tai turėtų daryti ir vaikinai?

Ką manai apie vaikus, kurie savo išvaizdai visiškai neskiria dėmesio?

Ar vaikinai turėtų būti raumeningi?

Ar merginos turėtų būti lieknos?

Kaip apibūdintum patrauklią merginą?

Kaip apibūdintum patrauklų vaikina?

Ką galėtume daryti, kad nei merginos, nei vaikinai nejaustų spaudimo dėl savo išvaizdos?

UŽDUOTIS

O kaip užbaigtum šią situaciją tu?

Komikso užduoties ieškok kitoje pusėje ►►►►

PROTMŪŠIS
MONERYS
V Y R Ū P A S A U L Y J E

PASITIKRINK
ŽINIAS!

1. 2020 m. iš 11 Nobelio premiją gavusių laureatų 4 laureatės buvo moterys. iki šios dienos Nobelio premijos buvo išdalytos 934 asmenims. Kiek jų buvo iteikta moterims?

a) 57

b) 74

c) 102

d) 397

Teisingas atsakymas – A.

Nobelio premija už reikšmingus pasiekimus moksle arba svarbią visuomeninę veiklą teikiama nuo 1901 m. Ją asmenys arba organizacijos gali gauti už indėlių 6 srityse: fizikos, chemijos, fiziologijos ir medicinos, literatūros, taikos, ekonomikos.

Iš 934 asmenų, gavusių Nobelio premiją, 57 buvo moterys. Moterys laureatės sudaro tik 6 proc. bendro laureatų skaičiaus. Daugiausia premijų moterims įteikta už pasiekimus literatūros (16 iš 101) ir taikos (17 iš 90) srityse. Mažiausiai – ekonomikos (2 iš 84) ir fizikos (4 iš 216).

Žymiausia visų laikų moterimi laureate laikoma Marija Kiuri, kuri Nobelio premiją yra gavusi dukart.

Šaltiniai:

The Nobel Prize. <https://www.nobelprize.org/>.

The Nobel Prize Gender Gap. <https://www.statista.com>.

2. Kuri iš šių valstybių nesuteikia moterims apmokamų motinystės atostogų?

- a) JAV
- b) Ispanija
- c) Kinija
- d) Čilė
- e) Alžyras

Teisingas atsakymas – A.

JAV yra viena iš septynių valstybių (kitos – Maršalo salos, Mikronezija, Palau, Papua Naujoji Gvinėja, Surinamas, Tonga), kurios vis dar nesuteikia moterims apmokamų motinystės atostogų.

Įvairūs tyrimai rodo, kad motinystės atostogos yra susijusios su mažesniu naujagimių ir kūdikių mirčių skaičiumi, aukštesniais žindymo rodikliais, mažesniu skaičiumi moterų, kurios susiduria su pogrindine depresija, ir aktyvesniu naujų tėčių įsitraukimu. Moterys, kurios turi galimybę pasinaudoti apmokamomis motinystės atostogomis, dažniau lieka darbo rinkoje bei uždirba didesnius atlyginimus.

Šaltiniai:

Gates M. Pakilimas, Alma littera, Vilnius, 2020.

Women, Buisness and the Law, 2018.

3. Kiek vidutiniškai laiko vaikų priežiūrai ir namų ruošai (tvarkymui, skalbimui, maisto gaminimui, vandens parnešimui ir pan.) skiria moterys?

a) skiria mažiau laiko nei vyrai

b) du-tris kartus daugiau nei vyrai

c) skiria laiko tiek pat kiek vyrai

d) septynis kartus daugiau nei vyrai

Teisingas atsakymas – B.

Pasaulyje šiuo metu nėra nė vienos šalies, kurioje moterys ir vyrai namų ruošai ir vaikų priežiūrai skirtų po lygiai laiko – jos tam skiria 2-3 kartus daugiau nei vyrai. Pavyzdžiui, JAV moterys vidutiniškai praleidžia 4 val. dirbdamos įvairius neapmokamus namų ruošos darbus (vyrai tik 2,5 val.), Indijoje moterys tam skiria vidutiniškai 6 valandas per dieną. Lietuvoje moterys beveik 3 kartus daugiau laiko praleidžia gamindamos maistą ir atlikdamos kitus namų ruošos darbus, nei tą daro vyrai.

Skaičiuojama, kad per visą savo gyvenimą moterys vidutiniškai septyneriais metais daugiau nei vyrai dirba darbą, už kurį negauna atlygio. Tai beveik tiek laiko, kiek reikia bakalauro, ir magistro laipsniui įgyti.

Sutrumpinus moterų neapmokamo darbo valandas nuo 5 valandų iki 3 per dieną, jų dalyvavimas darbo rinkoje padidėtų 20 proc. Moterų įtraukimas į darbo rinką suteikia joms savarankiškumo, finansinės laisvės ir galios bei skatina moterų ir vyrų lygybę.

Šaltiniai:

Gates M. Pakilimas, Alma littera, Vilnius, 2020.

Lyčių lygybės indeksas, 2019. <https://eige.europa.eu>.

Progress in the World's Women 2019-2020.

<https://www.unwomen.org/en/digital-library/progress-of-the-worlds-women>.

The World's Women 2020. <https://worlds-women-2020-data-undesa.hub.arcgis.com>.

4. Moldovoje moterims draudžiama dirbti ši darba:

a) pjauti ir išdarinėti kiaules bei galvijus, lupti jų odą

b) valyti kaminus ir krosnis

c) vairuoti didesnius nei 14 vietų autobusus

Teisingas atsakymas – C.

Pasaulio banko duomenimis, šiuo metu 104 valstybėse galioja įvairūs apribojimai moterims, dėl kurių jos negali rinktis kai kurių profesijų arba dirbti konkrečių darbų, kuriuos gali dirbti tik vyrai.

Kai kurios tik vyrams skirtos profesijos laikomos pernelyg pavojingomis arba sunkiomis moterims.

Pavyzdžiui, Rusijoje moterims neleidžiama valyti kaminų ir krosnių (šioje šalyje moterims draudžiamų dirbti darbų sąrašė yra 96 profesijos / darbai). Kai kurie darbai laikomi netinkamais moterims.

Pavyzdžiui, Kazachstane moterys negali pjauti ir išdarinėti kiaulių, karvių ir kitų galvijų, lupti jų odos, tvarkyti skerdienuos. Kartais moterims taikomi apribojimai motyvuojami siekiu užtikrinti jų saugumą.

Pavyzdžiui, Indijoje parduotuvėlių savininkės moterys negali, kaip jų kolegos vyrai, dirbti iki vėlumos, o Malaizijoje moterims neleidžiama gabenti prekių ir keleivių naktimis.

Preliminariais skaičiavimais, tai apriboja 2,7 milijonų moterų profesinius pasirinkimus ir dalyvavimo darbo rinkoje galimybes.

Šaltinis:

Women, Buisness and the Law, 2018.

5. Kurioje iš šių šalių moterims reikalingas vyro leidimas dirbti.

a) Nigerijoje

b) Jungtiniuose Arabų Emyratuose

c) Kipre

Teisingas atsakymas – B.

18-oje valstybių (arba regionų) galiojantys įstatymai numato teisę vyrams neleisti savo žmonoms dirbti.

Tai yra: Jungtiniai Arabų Emyratai, Bahreinas, Kamerūnas, Čadas, Komorai, Gabonas, Gvinėja, Bisau Gvinėja, Iranas, Jordanija, Kuveitas, Mauritanija, Nigeris, Kataras, Sudanas, Sirija, Gazos Ruožas ir Vakarų Krantas, Jemenas.

Moterims 31-oje pasaulio valstybėje galioja draudimas turėti ir valdyti nekilnojamąjį turtą, 17-oje galioja įvairūs draudimai išeiti iš namų / keliauti be lydinčio asmens, 4-iose – registruoti savo verslą, 3-ijose – atsidaryti banko sąskaitą, Pusiaujo Gvinėjoje moterys negali pasirašyti sutarčių.

Šaltinis:

Women, Business and the Law, 2018.

6. Kurioje iš šių valstybių vyro parodymai teisme yra laikomi reikšmingesniais nei moters?

a) Kinijoje

b) Madagaskare

c) Brazilijoje

d) N. Zelandijoje

e) Irane

Teisingas atsakymas – E.

16 valstybių (arba jų teritorijų) pasaulyje moters parodymai teisme neturi tokio pat svorio kaip vyrų.

Tai yra: Iranas, Bahreinas, Irakas, Jordanija, Kuveitas, Libija, Omanas, Kataras, Saudo Arabija, Sirija, Gazos Ruožas ir Vakarų Krantas, Jemenas, Mauritanija, Sudanas, Brunėjus ir Pakistanas.

Nelygiavertis moterų traktavimas teisminiame procese kenkia moterų galimybėms pasinaudoti teisiniu keliu. Parodymų teikimas yra esminis elementas įtakojantis bylos baigtį, todėl, apribojus moterų liudytojų galimybes pateikti įrodymus lygiavertėmis sąlygomis su vyrais, sumažėja jų galimybės ginti savo teises.

Šaltinis:

Women, Buisness and the Law, 2018.

7. Keliose pasaulio valstybėse nėra įstatymų, ginančių moteris nuo seksualinio priekabiavimo darbe?

- a) 3
- b) 27
- c) 59
- d) 95

Teisingas atsakymas – C.

59 valstybėse pasaulyje nėra įstatymų, draudžiančių seksualiai priekabiauti darbe. Seksualinio priekabiavimo praktikos darbo aplinkoje pakerta moterų autoritetą, sustiprina lyčių stereotipus, nužemina moteris iki sekso objektų. Įvairūs tyrimai parodė, kad seksualinis priekabiavimas padidina stresą dėl finansinės padėties ir gali reikšmingai pakeisti moterų karjeros trajektoriją.

36 pasaulio valstybėse taip pat nėra įstatymų arba numatytos teisinės atsakomybės dėl smurto prieš moteris artimoje aplinkoje. Daugiausia tokių valstybių yra Artimųjų Rytų ir Užsakario Afrikos regionuose.

Šaltinis:

Women, Business and the Law, 2018.

8. Kelintą vietą Europos Sąjungoje pagal pasiektą lyčių lygybę šalyje užima Lietuva?

- a) 1
- b) 10
- c) 22
- d) 28

Teisingas atsakymas – C.

Lietuva pagal pasiektą lyčių lygybę šalyje Europos Sąjungoje užima 22 vietą iš 28. Šalies rodiklis – 56,3 balų, kai 100 balų prilygtų visiškai lygybei. Europos lyčių lygybės institutas skelbia, kad mūsų šalis yra vienintelė ES valstybė, kuri nuo 2005 m. padarė vos +0,5 balo progresą.

Lyčių lygybės indeksas matuoja ES valstybių lyčių lygybės pažangą šešiose srityse: darbo, pinigų, žinių, laiko, galios ir sveikatos. Darbo srityje vertinamas moterų ir vyrų užimtumas bei pasiskirstymas į „moteriškas“ ir „vyriškas“ profesijas darbo rinkoje. Pinigų srityje atsižvelgiama į tai, kaip finansiniai resursai (uždarbis, pajamos) pasiskirsto tarp lyčių bei kokioje ekonominėje padėtyje gyvena moterys ir vyrai. Žinių srityje vertinamas moterų ir vyrų dalyvavimas švietimo sistemoje bei lyčių pusiausvyra feminizuotose specialybėse. Laiko srityje matuojama, kiek moterys ir vyrai skiria laiko buities, vaikų priežiūrai ir laisvalaikiui. Galios srityje analizuojama lyčių pusiausvyra politikoje, ekonomikoje ir visuomeninės svarbos organizacijose. Sveikatos srityje vertinama moterų ir vyrų sveikatos būklė, su sveikata susijusi elgsena ir sveikatos paslaugų prieinamumas.

Šaltinis:

Lyčių lygybės indeksas, 2020. <https://eige.europa.eu>.

9. Keleriais metais vyrų gyvenimo trukmė Lietuvoje yra mažesnė nei moterų?

a) apie 5 metais

b) vyrų ir moterų gyvenimo trukmė panaši

c) apie 10 metų

d) apie 20 metų

e) tai moterys gyvena trumpiau nei vyrai

Teisingas atsakymas – C.

Lietuvoje vyrai vidutiniškai gyvena dešimčia metų trumpiau nei moterys. Pagrindinės vyrų trumpesnio gyvenimo priežastys: (1) žalingi įpročiai – vyrai vartoja daugiau kaip 4 kartus daugiau alkoholio nei moterys ir 3 kartus dažniau miršta nuo su alkoholio vartojimu susijusių ligų, vyrai rūko beveik 4 kartus daugiau nei moterys; (2) tyčiniai susižalojimai – vyrai nusižudo daugiau nei 4 kartus dažniau negu moterys; (3) prastas rūpinimasis savo sveikata – vyrai rečiau reguliariai lankosi pas gydytojus; (4) išorinės priežastys – smurtas, mirties priežastys, susijusios su rizikingu elgesiu.

Šaltiniai:

Asmenų, kuriems užregistruotos tiesiogiai su alkoholio vartojimu susijusios ligos, skaičius (asm.), Oficialiosios statistikos portalas. <https://osp.stat.gov.lt>.

Mirusiųjų skaičius dėl tyčinių susižalojimų (savižudybės), Oficialiosios statistikos portalas. <https://osp.stat.gov.lt>.

Mitybos įpročiai ir sportas. <https://osp.stat.gov.lt/infographs/bloc-3a.html?lang=lt>.

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė (metai), Oficialiosios statistikos portalas. <https://osp.stat.gov.lt>.

10. Jeigu neapmokamas moterų darbas namuose (pavyzdžiui, maisto gaminimas, namų tvarkymas, vaikų priežiūra ir pan.) būtų apmokestinamas arba prilyginamas apmokamam darbui, kiek vidutiniškai moterys Lietuvoje papildomai uždirbtų per mėnesį?

- a) 506 Eur
- b) 711 Eur
- c) 1012 Eur
- d) 2003 Eur

Teisingas atsakymas – C.

Darbo užmokesčio atotrūkis tarp vyrų ir moterų (Lietuvoje siekiantis 12,4 proc.) yra susijęs su tuo, kad moterys dirba namų ir vaikų (arba kitų šeimos narių) priežiūros darbus, už kuriuos joms niekas nemoka. Jei už šį darbą būtų mokama, Lietuvos moterys papildomai uždirbtų apie 1012 Eur per mėn. (iki mokesčių). Šis „nematomu“ vadinamas moterų darbas yra viena priežasčių, kodėl moterys dažniau nei vyrai dirba nevisą darbo dieną, susiduria su trumpalaikiais arba ilgalaikiais karjeros pertrūkiais, turi mažiau galimybių kilti karjeros laiptais ir pan. Mokslininkų skaičiavimais, kasmet visame pasaulyje šis moterų darbas sudarytų 10 900 000 000 000 JAV dolerių – 3 kartus daugiau, nei visame pasaulyje kasmet uždirba technologijų pramonė.

Šaltiniai:

Atlyginimai pagal lytį. <https://www.manoalga.lt/atlyginimai-salyje>.

Employment: Time spent in paid and unpaid work, by sex. Organization for Economic Co-Operation and Development. <https://stats.oecd.org>.

Gus Wezerek and Kristen R. Ghodsee. Time to Care, 2020.

11. Kurioje iš šių šalių vyrų populiacija yra 30 milijonų didesnė nei moterų?

- a) JAV
- b) Indijoje
- c) Rusijoje
- d) Kinijoje
- e) Egipte

Teisingas atsakymas – D.

Šiuo metu Kinijoje vyrų gyvena 30 milijonų daugiau nei moterų. Skaičiuojama, kad tai yra 1979 m. įvestos vieno vaiko politikos pasekmė. Didžiausi moterų ir vyrų skaičių skirtumai yra 10–19 metų amžiaus grupėje, kurioje 100 gimusių mergaičių tenka 119 berniukų. Toks didelis atotrūkis sukelia problemų jauniems vyrams ieškant partnerių ir žmonių. Pastaraisiais metais tarptautinės organizacijos fiksuoja „nuotakų grobimą“ iš aplinkinių valstybių.

Rusijoje pastebimos atvirkštinės tendencijos – ten gyvena 10,5 milijono daugiau moterų nei vyrų. Tai lemia trumpesnė vyrų gyvenimo trukmė.

Šaltiniai:

Population in China 2009-2019, by gender. <https://www.statista.com>.

Population in Russia 1960-2020, by gender. <https://www.statista.com>.

12. Kiek moterų režisierių nuo 1929 m. iki 2021 m. buvo apdovanotos „Oskaru“ už geriausią režisūrą?

- a) 2
- b) 7
- c) 11
- d) 24
- e) 41

Teisingas atsakymas – A.

Nuo 1929 iki 2020 m. Oskarui už griausią režisūrą nominuotos tik 7 režisierės moterys. Dvi iš jų gavo Oskarą: Kathryn Bigelow už filmą „Išminuotojų būrys“ (angl. *The Hurt Locker*) 2010 m. ir Chloe Zhao už filmą „Klajoklių žemė“ (angl. *NomadLand*) 2021 m.

Nors moterys aktyviai dirba kino industrijoje, kūrybinėse pozicijose jų kur kas mažiau nei vyrų. Tarp 2020 metų pelningiausių 250 filmų režisierių moterys režisierės sudarė 18 proc., 2019 m. jų buvo 13 proc., 2018 m. – 8 proc.

Pagrindiniai vaidmenys filmuose taip pat dažniau atitenka vyrams: 2020 m. 250-yje pelningiausių filmų pagrindinės herojės moterys sudarė tik 29 proc., 2019 m. jų buvo 40 proc.

Skaičiuojama, kad 2020 m. moteriški vaidmenys sudarė 36 proc. visų filmuose kalbančių veikėjų.

Moterys taip pat uždirba mažiau nei vyrai. Pavyzdžiui, geriausiai apmokamų aktorių sąrašė 2020 m. vyrai užėmė pirmąsias 8 vietas. Geriausiai apmokamas aktorius vyras pernai metais buvo Dwayne'as Johnsonas, uždirbęs 87,5 milijono JAV dolerių, geriausiai apmokama aktorė moteris – Sofia Vergara, uždirbusi 43 milijonus JAV dolerių.

Šaltiniai:

It's a Man's (Celluloid) World: Portrayals of Female Characters in the Top Grossing U.S. Films of 2020, 2021. <https://womenintvfilm.sdsu.edu>.

Oscars. <https://oscars.org>.

The Celluloid Ceiling: Behind-the-Scenes Employment of Women on the Top U.S. Films of 2020, 2021. <https://womenintvfilm.sdsu.edu>.

The Highest-Paid Actresses 2020, The Highest-Paid Actors 2020. <https://www.forbes.com>.

13. Kiek moterų vadovauja stambiausioms JAV kompanijoms, kurių akcijomis prekiaujama JAV vertybinių popierių biržose?

a) 6 proc.

b) 10 proc.

c) 23 proc.

d) 46 proc.

e) 61 proc.

Teisingas atsakymas – A.

Tik 6 proc. iš 500 stambiausių JAV kampanijų vadovauja moterys. 2020 m. atlikto tyrimo duomenimis, tarp jų yra daugiau vadovų vardu Maiklas arba Džeimsas (40) negu moterų (31). Valdybose taip pat daugiau narių vardu Džonas (23) nei moterų (21).

Darbuotojų susiskirstymas pagal lytis yra kur kas labiau lygiavertis; vidutiniškai – 40 proc. moterų ir 60 proc. vyrų. Didžiausi skirtumai atsiranda vadovaujančiose pozicijose. Pavyzdžiui, moterys vadovauja tik 4 procentams valdybų.

Šaltinis:

Gender Equality in U.S. Special report December 2020. Stichting Equileap Foundation. <https://equileap.com>.

14. Šiuo metu pasaulyje yra dvi valstybės, kuriose susituokusiems vyrams ir moterims draudžiama išsiskirti. Viena jų yra Pietryčių Azijoje, kita – Europoje. Kokios tai šalys? (teisingi du variantai).

a) Filipinai

b) Malta

c) Indonezija

d) Vatikanas

e) Airija

f) Vietnamas

Teisingi atsakymai – A ir D.

Šiuo metu Vatikane ir Filipinuose vis dar negalima išsiskirti. Priešpaskutinė šalis Europoje, kurioje toks draudimas buvo panaikintas 2011 m., – Malta. Joje piliečių referendumo metu 53 proc. balsavusiųjų pritarė skyrybų draudimo panaikinimui.

Vatikane visi norintys išsiskirti gali pasinaudoti nebent bažnytinės santuokos anuliavimo galimybe, kurią turi visi pasaulio Romos katalikai. Dar 2015 m. Popiežius Pranciškus inicijavo santuokos paskelbimo negaliojančia procedūros reformą bei inicijavo sutrumpintą procesą, kurio metu ne tik vyskupijos tribulonas tai spręstų, bet ir pats vyskupas galėtų įsikišti ir anuliuoti santuoką.

Filipinuose šalies gyventojams, kurie yra ne musulmonai, išsiskirti nėra legalu. Nebent vyras ar žmona yra užsienio šalies piliečiai ir atitinka tam tikras sąlygas. Šiuo metu rengiamos įstatymų pataisos, kurios skyrybų galimybę numatytų visiems šalies gyventojams.

Šaltinis:

Divorce. <https://en.wikipedia.org/wiki/Divorce>.

15. 2010 metų rugsėjo 17 dieną sunkumų kilnotoja Nurcan Taylan, varžydama 48 kg svorio kategorijoje, stūmimo rungtyje pasiekė iki šiol galiojantį GUINNESS rekordą. Koks tai rezultatas?

- a) 61 kg
- b) 87 kg
- c) 104 kg
- e) 121 kg

Teisingas atsakymas – E.

Nurcan Taylan 2010 m. iškėlė 121 kg svorį.

Daugelyje valstybių moterims galioja įvairūs apribojimai dirbti darbą, kuriame reikia kilnoti didelius svorius. Pavyzdžiui, Lietuvoje, sveikatos apsaugos ir socialinės apsaugos ir darbo ministrų įsakymu patvirtinti Darbo saugos ir sveikatos reikalavimai numato, kad vienkartinio rankomis keliamo svorio masė, kai krovinys nuolat pernešamas per pamainą ar dirbant kitą darbą, negali viršyti moterims 10 kg., vyrams – 30 kg.

Įdomu tai, kad tarp „moteriškomis“ ir „vyriškomis“ laikomų profesijų, statybos šiais įvairių technologijų laikais vis dar priskiriamos vyriškiems darbas dėl jose reikalingo kasdienio svorio kilnojimo, o slauga, kurioje per dieną tenka pakelti ne vieną nejudrų suaugusį žmogų, – moteriška profesija dėl neva moterims būdingo prigimtinio rūpestingumo, paslaugumo.

Šaltinis:

Heaviest weightlifting 48 kg clean & jerk (female). <https://guinnessworldrecords.com>.

16. Kurioje iš šių šalių Europoje balsavimo teisė moterims suteikta vėliausiai?

a) Lichtenšteine

b) Šveicarijoje

c) Andoroje

d) Suomijoje

e) Portugalijoje

Teisingas atsakymas – B.

Pirmoji valstybė Europoje, suteikusi moterims teisę balsuoti, buvo Suomija, tai padariusi 1906 m.

Paskutinės Europos šalys, suteikusios moterims rinkimų teisę, buvo Andora (1970 m.), Šveicarija (1971 m.), Portugalija (1976 m.) ir Lichtenšteinas (1984 m.). Nors Šveicarija federaliniu lygmeniu balsavimo teisę šveicarėms suteikė dar 1971 m., paskutiniame Apencelio-Inerodeno kantone ši teisė suteikta tik 1991 metais.

Paskutinė šalis pasaulyje, suteikusi moterims teisę balsuoti, buvo Saudo Arabija, tai padariusi 2015 metais.

Šaltinis:

Women's rights. https://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_rights.

Medžiaga mokytojams

Užduotis KOMIKSAS

Užsiėmimo tema – lyčių stereotipai.

Komiksus, užduoties lapus ir klausimus diskusijoms galite atsisiųsti www.visureikalas.lt/mokykloms.

Išdalykite moksleiviams neužpildytus komiksus (užduoties lapus), kuriuos jie turėtų užpildyti savarankiškai klasėje arba namuose. Baigtus komiksus moksleiviai turėtų gražinti mokytojui arba pristatyti klasėje. Iš anksto parengtus komiksus galima parodyti prieš užduotį kaip pavyzdį, kaip būtų galima komiksus užpildyti (ypač, jei moksleiviams kyla sunkumų suprasti užduotį), arba po to, panaudojant juos užduoties aptarimui.

SVARBU! Šios užduoties aptarimas yra būtinas.

Diskusijai pradėti galite užduoti bendresnio pobūdžio klausimus, pavyzdžiui: ar esate savo gyvenime susidūrę su lyčių stereotipais? Kokiais? Kaip dėl to jautėtės? Kaip į juos reaguojate?

Prie kiekvieno šių komiksų yra specifiniai aptarimui ir diskusijoms skirti klausimai, susiję su konkrečiais lyčių stereotipais. Galima diskutuoti visiems kartu klasėje arba suskirstyti moksleivius į mažesnes grupes, kurios vėliau visai klasei pristatytų grupelės apibendrinimus.

Užduotis PROTMŪŠIS

Užsiėmimo tema – moterų ir vyrų nelygybė pasaulyje.

Protmūšį galite vesti klasėje gyvai arba nuotoliniu būdu. Dalyvius suskirstykite į komandas po 5 moksleivius. Kiekviena komanda turi turėti savo pavadinimą bei tarpusavyje susitarti, kas komandos vardu, teiks atsakymus protmūšio vedėjai (-ui). Vedėjai (-ui) uždavus klausimą, komanda turi per iš anksto susitartą laiką pateikti atsakymą. Taškas fiksuojamas komandai, kuri greičiausiai pateikia teisingą atsakymą. Jei pirmasis pateiktas atsakymas neteisingas, taškas skiriamas kitai komandai, kuri antra pateikė teisingą atsakymą, paaiškėjus, kad pirmasis spėjimas buvo neteisingas, ir t. t.

SVARBU! Protmūšio klausimai turi ne tik atsakymus, bet ir platesnius paaiškinimus apie moterų ir vyrų nelygybę pasaulyje. Skirkite laiko jiems aptarti ir diskusijai. Užduokite klausimus moksleiviams: ką manote apie šiuos faktus, ar esate patys pastebėję panašią situaciją, kai moterys ir vyrai vertinami skirtingai, kokios tai situacijos, kaip elgiatės, kai susiduriate su nevienodu vertinimu dėl savo lyties, ir pan.

Protmūšio klausimus ir atsakymus galite atsisiųsti www.visureikalas.lt/mokykloms.

Kur kreiptis, jei reikia pagalbos?

Jei susidūrei su **patyčiomis** arba **neigiamais lyčių stereotipais savo atžvilgiu**, pakalbėk apie tai su kuo nors savo mokykloje, pavyzdžiui, klasės auklėtoja (-u), socialine pedagoge (-u), psichologe (-u) ar kitu mokytoju.

Jei patyrei galimą **diskriminaciją**, kreipkis į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą. Daugiau informacijos www.lygybe.lt

Jei patiri **smurtą artimoje aplinkoje**, pasikalbėk apie tai su mokyklos darbuotoja (-u), kuria (-iuo) pasitiki. Jei smurtas artimoje aplinkoje kelia grėsmę tavo sveikatai ir gyvybei, kreipkis į policiją telefonu 112. Daugiau informacijos www.visureikalas.lt

Psichologinė pagalba ir emocinė parama (bendras pagalbos numeris 1809)

Organizacija	Kontaktai
Jaunimo linija (www.jaunimolinija.lt) Emocinė parama jaunimui	Telefonu 8 800 28888 (visą parą) Pokalbiai internetu (18.00–22.00) Pagalba el. paštu (atsako per dvi dienas)
Vaikų linija (www.vaikulinja.lt) Emocinė parama vaikams ir paaugliams	Telefonu kasdien 116 111 (11.00–23.00) Pokalbiai internetu nuo pirmadienio iki penktadienio (18.00–21.00) Pagalba el. paštu (atsako per dvi–tris dienas)
Pagalbos moterims linija (pagalbosmoterimslinja.lt) Emocinė parama moterims	Telefonu 8 800 66366 (visą parą) El. paštu pagalba@moteriai.lt
Specializuotos kompleksinės pagalbos centro linija patyrusiems smurtą (www.specializuotospagalboscentras.lt)	Telefonu 8 700 55516 nuo pirmadienio iki ketvirtadienio (13.00–16.00)
Pagalbos vyrams linija „Nelik vienas“ (www.nelikvienas.lt)	Telefonu 8 604 11119 kasdien (18.00–21.00)
Vyrų linija (www.vyrulinija.lt) Emocinė parama vyrams	Telefonu 8 670 00027 kiekvieną darbo dieną El. paštu info@vyrulinija.lt (atsako per tris dienas)
Linija „Doverija“ Emocinė parama paaugliams ir jaunimui rusų kalba	Telefonu 8 800 77277 nuo antradienio iki šeštadienio (16.00–20.00) (išskyrus švenčių dienas)

